

Kapya atu ba Pol hato hadêṅ

Titi

Abô môṅ

Lom êv Pol vê hêk koladôṅ (Ap 28), êṅ ma thai lôk Titi i ṅgavithôm Klit lôbôlôbô ba enaṅ Wapômbêṅ anêṅ Abô Mavi bêṅ hadêṅ thêlô. Vêm ma Pol hanaṅ ek Titi indum ku êṅ endeba anêṅ daṅ lôk etak avaka êtôm malak lôkthô ma hatak Klit ba hi loṅ buyaṅ. Titi hadum ku êṅ denaṅ, ma Pol hato kapya êntêk hadêṅ yani. Hato ek embatho Titi loṅ esak anêṅ ku lôk nêṅ auk ek êmbôv ṅê takatu ba êvôliṅ dômiṅ hathak abô anôṅ ek nêbônêlêm ma nêṅ auk esak êvhaviṅ lôk iniṅ ku ma eyabiṅ i esak kêdôṅwaga abôyaṅ.

Hato kapya êṅ hadêṅ 64 AD la.

Pol hêv lamavi

1 ¹Ya Pol, Wapômbêṅ anêṅ anyô ku ma Yisu Kilisi anêṅ aposel, yahato kapya êntêk. Yisu Kilisi hêv ya ek yanaṅ anêṅ abô bêṅ ma yambatho ṅê takatu ba bôk habi baṅ hayô hêk i iniṅ êvhaviṅ loṅ. Lôk yanêṅ auk ek neyala abô avanôṅ atu ba halom avômalô ek nêṅ êtôm Wapômbêṅ anêṅ lahaviṅ ² ^aek nêṅ maleṅiṅ esak neja lôkmala atu ba tem nêṅ êtôm wak nômbêṅ intu sapêṅ. Môṅ anôṅ ma Wapômbêṅ bôk havak abô yôv nena tem nêṅ êndêṅ i ba miṅ hatôm esau ami. ³Alalôaniṅ bulubiṅ Wapômbêṅ bôk hatak waklavôṅ te yôv ba hatak ku halôk yabaheṅ lôk hanaṅ lôklokwaṅ ek yanaṅ anêṅ Abô Mavi bêṅ êndêṅ avômalô ek batu Abô Mavi êṅ êlêm yaṅ.

⁴ ^bYahato hadêṅ o Titi, yenaṅ okna anôṅ hathak alaianiṅ aêvhaviṅ.

Kamik Wapômbêṅ lo alalôaniṅ Bulubiṅ Yisu Kilisi iniṅ wapôm lôk labali êmô imbiṅ o.

---

^a 1:2 Kol 1:27   ^b 1:4 Lom 1:7; 2Ko 8:23; Gal 2:3

Titi endam avaka ek neyabinj avômalô êvhavij lodôḡlodôḡ

⁵Bôk yahatak o hamô Klit ek undum ku takatu ba hêk denaḡ lôk otak avaka doho anêḡ lomalak êtôm atu ba bôk yahanaja hadêḡ o. ^{6c}Otak i êtôm aêntêk. Anyô atu ba abô mi hêk avômalô malerij ma hamô tijij havij yanavi. Ma anêḡ nali êvhavij ba avômalô miḡ enaḡ abô hathak iniḡ malerij thaḡô lôk leḡôndôḡ kôtôḡ ami. ⁷Ijê takatu ba eyabinj avômalô êvhavij idum Wapômbêḡ da anêḡ ku ba intu thêlô abô mi ênjêk avômalô malerij. Ma miḡ thêlô nesôḡ nena thêlô ma ḡê bêḡ ek avômalô vi ami, lôk miḡ leḡijmanij ketherij ami, ma miḡ ninum waiḡ ba molo ami, lôk miḡ malerij thêlêv ami, ma miḡ netarḡarḡi esak avômalô vi iniḡ valuselenj ami. ⁸Mi. Neja avômalô thô lôk leḡijimbij kobom atu ba mavi ma nipuk i loḡ lôk nêḡmô thêthôḡ lôk matherij ma neyabinj i mavi. ⁹Ma nebalonj abô avanôḡ bij atu ba bôk êdôḡ loḡ lôklokwaḡ ek nêḡndôḡ avômalô esak auk thêthôḡ ek nembatho iniḡ êvhavij loḡ lôk nijik avômalô leḡôndôḡ kôtôḡ iniḡ auk lokbaḡ thô ek netak.

Ijê leḡôndôḡ kôtôḡ bêḡ anôḡ êḡmô Klit

^{10d}Otak avaka anêḡ aêḡ ek neyabinj avômalô êvhavij ek nimirij loḡ siḡ ek ḡê nômbêḡ atu ba ibi leḡôndôḡ siḡ anêḡ Klit. Thêlô ma ḡê enaḡ abô mayaliv ba esau avômalô. Ijê Israel takatu ba evalonj kobom nenḡgothe kupik vê ethak êḡmôḡ ek kobom êḡ. ^{11e}Ijê takêḡ ma onaja ek nêḡmô bônôḡ ba miḡ otak i ek nêḡndôḡ avômalô ami. Thêlô leḡijhavij valuselenj ba intu êdôḡ avômalô hathak auk lokbaḡ ba ibulij ḡê êvhavij lodôḡlodôḡ iniḡ auk. ¹²Thêlô iniḡ anyô lôk kauk te hanaja hathak thêlôda aêntêk, “Avômalô Klit sapêḡ ma ḡê abôyaḡ lôk êtôm bok ḡgalewaḡ ba êk ku mi ma eyaḡ nôḡm hatôm bok iyom.” ^{13f}Abô êḡ ma avanôḡ. Ba intu osaja i lôklokwaḡ ek iniḡ êvhavij imbitak mavi ^{14g}ma netak Israel iniḡ kukuthij oyaḡ oyaḡ lôk miḡ nesopa ḡê takatu ba êvôlij dôḡmiḡ hathak abô avanôḡ iniḡ abô majaḡ ami. ¹⁵Avômalô takatu ba iniḡ kapôlôḡij mabuḡ hêk Wapômbêḡ ma, ma nôḡm eyaḡ lôk nôḡmkama lôkthô ma mabuḡ aêḡ iyom. Ma doḡtom avômalô takatu ba miḡ êvhavij ami lôk iniḡ kapôlôḡij lelaik ma nôḡmlate miḡ mabuḡ ami. Aêḡ ba iniḡ auk lôk kapôlôḡij lelaik kambom. ^{16h}Thêlô enaḡ nena eyala Wapômbêḡ, ma doḡtom iniḡ bôk lo loḡ hik thô nena êthôḡ yani paliḡ. Thêlô leḡijôndôḡ kôtôḡ ba miḡ hatôm nindum nôḡmla mavi te ami lôk êtôm nôḡm ôvathek hêk Wapômbêḡ ma.

Ôndôḡ kobom mavi êḡndêḡ avômalô êvhavij lodôḡlodôḡ

2 ¹Oda miḡ ôtôm thêlô ami. Ma ôndôḡ avômalô ek nesopa Wapômbêḡ anêḡ auk thêthôḡ. ²Ôndôḡ anyô boḡnena ek nipuki loḡ esak auk

^c 1:6-9 1Ti 3:2-7; 2Ti 2:24-26 ^d 1:10 1Ti 4:7 ^e 1:11 2Ti 3:5-6; 1Pi 5:2 ^f 1:13 2Ti 4:2

^g 1:14 1Ti 4:7 ^h 1:16 1Jon 1:6; 2:4

mayaliv ma nêmo batôṅ oyaṅ lôk neyabiṅ i dedauṅ mavi. Ma iniṅ êvhaviṅ lôk leṅiṅhaviṅ avômalô embothoṅ mavi. Ma nimiṅ lôklokwaṅ esak malaiṅ.

³Ma aêṅ iyom ma ôndôṅ avôdôṅnena imbiṅ ek nêmo matheṅ êtôm Wapômbêṅ anêṅ lahaviṅ. Ma miṅ nenaṅ abôma esak avômalô vi ami ma miṅ netak waiṅ ek eyabiṅ iniṅ auk ami. Mi, ôndôṅ thêlô ek neja auk mavi ⁴ek nêndôṅ avi muk ek leṅiṅimbiṅ vêṅi lôk nali, ⁵ma nipuk i loṅ lôk nêmo mabuṅ, ma nindum iniṅ ku neyabiṅ iniṅ avômalô mavi lôk nênem leṅiṅhaviṅ êndêṅ avômalô ma nedovak vêṅi iniṅ abô vibinṅ. Idum aêṅ ma tem miṅ hatôm anyôla enaṅ abôma esak Wapômbêṅ anêṅ abô ami.

⁶Ma anyô muk ma osoṅ i lokwaṅ aêṅ iyom ek nipuki loṅ. ⁷Ma oda ôtôm lavôṅiṅ mavi esak nômkama sapêṅ ek apenena nêgê ba nesopa vemgwam. Ôndôṅ avômalô lôk malemdôṅ esak abô takatu ba halêm anêṅ o kapôlôm. ⁸Ma onaṅ abô thêthôṅ mavi iyom ek avômalô miṅ hatôm nêpôm anêm abô anêṅ kambom te ami. Undum aêṅ ek avômalô takatu ba êpôlik hathak anêm abô ma tem mama ba miṅ hatôm nenaṅ abô kambom te esak alalô ami.

⁹Ma ṅê takatu ba êmô alaṅsi vibinṅ" ma osoṅ i lokwaṅ ek nêmo iniṅ alaṅ vibinṅ esak nômkama sapêṅ ek nindum thêlô leṅiṅmavi. Ma miṅ nêwê abô viyaṅ ami. ¹⁰Lôk miṅ neja iniṅ nômla vani ami. Mi, nindum nômkama sapêṅ thêthôṅ ek injik thô nena iniṅ ku ma mavi ek iniṅ alaṅsi nênemimbiṅ thêlô. Idum aêṅ ma tem alalôaniṅ Wapômbêṅ atu ba hêv alalô bulubiṅ anêṅ abô imbitak lêlêyaṅ mavi ênjêk avômalô maleṅiṅ.

Wapômbêṅ anêṅ wapôm hik alalô liṅ ek nasopa anêṅ loṅôndê ek nayabiṅ Kilisi

¹¹Alalô nasopa kobom mavi takêṅ ek malê nena Wapômbêṅ anêṅ wapôm bôk halêm yaiṅ yôv ba hawa bulubiṅ halêm ek avômalô sapêṅ nênemimbiṅ. ¹²Ma wapôm êṅ hadôṅ alalô ek natak kobom avôliṅ dômiṅ ek Wapômbêṅ lôk pik anêṅ thethaṅak ma napuki loṅ lôk namô thêthôṅ ba nasopa Wapômbêṅ anêṅ lahaviṅ êndêṅ waklavôṅ êntêk. ¹³Ma alalô nasopa loṅôndê êṅ ba nanêm maleṅiṅ ek mek mavi atu ba tem êlêm. Mek mavi êṅ ma waklavôṅ atu ba Yisu Kilisi anêṅ deda lôkmaṅgiṅ êlêm yaiṅ. Yani ma Anyô Bêṅ Wapômbêṅ, alalôaniṅ bulubiṅ. ¹⁴Yani hêv yanida halêm ba hama hathak alalô ek nêmo alalô vê ênjêk kambom lomaloma lôk havôkwiṅ alalô ek nambitak yanida anêṅ avômalô takatu ba êk lêlê ek nandum ku mavi.

ⁱ 2:3 1Ti 3:11   ^j 2:5 Ep 5:22   ^k 2:7 1Ti 4:12   ^l 2:8 1Pi 2:15   ^m 2:9 1Ti 6:1   ⁿ 2:9 'ṅê takatu ba êmô alaṅsi vibinṅ' ma hathak abô Inglis ma 'slave'. Nôṅgô Epesus 6:5.

^o 2:12 1Jon 2:16   ^p 2:14 Kis 19:5; Lo 7:6; Ese 37:23; Gal 1:4; 1Pi 2:9

¹⁵ ʹBa intu onja abô takêntêk anêḡ ôdôḡ sa êndêḡ avômalô êvhaviḡ. Lôk osoḡ i lokwaḡ ek nesopa ma avômalô leḡḡḡndôḡ kôtôḡ ma osoḡ i. Onaḡ abô takêḡ esak Wapômbêḡ anêḡ lôklokwaḡ. Ma miḡ otak anyôla atu ba hoyabiḡ i ek enaḡ nena anêḡ abô ma nôḡ oyaḡ ami.

Nundum malêla takatu ba mavi

3 ¹ ʹNunḡwik avômalô iniḡ auk liḡ esak loḡbô ek nedovak gavman lôk iniḡ ḡê bêḡbêḡ ba nesopa iniḡ abô. Lôk nêpôpêk i ek nindum ku mavi lomaloma. ² Ma miḡ nenaḡ abô kambom esak anyô vi lôk miḡ nêkôki ami. Mi, netauviḡ i dedauḡ ba nêḡmô yôhokna imbiḡ avômalô sapêḡ.

³ ʹEk malê nena sêbôk ma alalô thôḡḡthôḡ hatôm thêlô. Alalô leḡḡndôḡ kôtôḡ lôk êvhaviḡ abôyaḡ ba atak Wapômbêḡ anêḡ loḡḡndê ma amô thethaḡak lôk alak lomaloma viḡḡ. Ma amô lôk leḡḡndaḡ ba awa auk kambom hathak anyô vi. Alalô apôlik ek i ma thêlô êpôlik ek alalô. ⁴ Ma doḡtom lêk ma Wapômbêḡ, ôpatu ba hêv alalô bulubiḡ, hik anêḡ kobom mavi lôk anêḡ lahaviḡ thô hadêḡ alalô. ⁵ ʹYani hêv alalô bulubiḡ hathak yanida anêḡ lahiki. Ma miḡ hathak alalôaniḡ ku thêthôḡ ami. Mi, havôkwiḡ alalôaniḡ kambom ma hadum ba alalô abitak lukmuk hathak Lovak Matheḡ ba hêv lôkmala lukmuk hadêḡ alalô. ⁶ ʹHathak ôpatu ba hêv alalô bulubiḡ, Yisu Kilisi, ma Wapômbêḡ haḡgasô anêḡ Lovak Matheḡ bêḡ anôḡ hayô hamô alalô. ⁷ Yani habi anêḡ wapôm sam ba halam alalô nena avômalô thêthôḡ. Ba intu alalô awa athêḡ ek naja lôkmala atu ba tem namô êtôm wak nômbêḡ intu sapêḡ. Ma lêk aêv maleḡḡḡ ek nôḡ êḡ.

⁸ Abô takêḡ ma avanôḡ biḡ. Ba intu yaleḡhaviḡ ombatho i loḡ lôklokwaḡ ek nesopa abô takêḡ sapêḡ ek vi atu ba bôk êvhaviḡ Wapômbêḡ yôv ma neyabiḡ i ek nindum ku mavi thêthô. Abô takêḡ ma mavi anôḡ ba tem nêḡ avômalô lôkthô sa.

⁹ ʹNômô daim ek auk molo takatu ba avômalô êkôki hathak lôk ekatuḡ Israeḡ iniḡ limi bôbô iniḡ athêḡ ma abô lôkthango ma ethaḡ i hathak Mose anêḡ balabuḡ. Nôm takêḡ ma nôḡ oyaḡ ba miḡ hatôm nêḡ anyôla sa ami. ¹⁰ ʹAnyôla havak avômalô vose hi lodôḡlodôḡ ma onaḡ bôlôḡ ju êndêḡ ôpêḡ nena etak auk êḡ. Ma mi ma otak yani ba nu. ¹¹ Alalô ayala nena avômalô anêḡ aêḡ iniḡ auk ma lokbaḡ ba idum kambom thêthô. Ba intu iniḡ bôk lo loḡ takêḡ da hik thêlô thô nena ḡê idum kambom.

^q 2:15 1Ti 4:12   ^r 3:1 Lom 13:1-7; 1Pi 2:13-14   ^s 3:3 1Ko 6:9-11; Ep 2:1-2; 5:8

^t 3:5 2Ti 1:9; Hib 10:22   ^u 3:6 Ap 2:17-18   ^v 3:9 2Ti 2:14,16   ^w 3:10 Mat 18:15-17

Abô anêḡ daḡ

¹²xTem yanêḡ Altema mena Tikikus la ba êsôk, êḡ ma o lôklokwaḡ ek nu Nikopolis ek ôpôm ya. Yenaḡ auk nena tem yana yamô Nikopolis êndêḡ waklavôḡ beleḡ simbak. ¹³ySena, anyô lôkauk hathak abô majaḡ, lo Apolo etak môlô ba i buyaḡ, ma noyabiḡ i esak nômkama takatu ba thai mi ek nêḡ thai sa. ¹⁴zÔndôḡ alaianiḡ avômalô ek nindum ku mavi ni thêthô lôk nêḡ avômalô vi atu ba êv yak hathak nômkama sa ek iniḡ êvhaviḡ injik anôḡ.

¹⁵Avômalô takatu ba êḡḡ haviḡ ya êv iniḡ leḡḡmavi hadêḡ o. Ma nêḡ yenaḡ aêḡ êndêḡ ḡê êvhaviḡ takatu ba leḡḡhaviḡ yêlô.

Wapômbêḡ anêḡ wapôm êḡḡ imbiḡ môlô lôkthô.

---

x 3:12 Ep 6:21-22; Kol 4:7-8   y 3:13 Ap 18:24; 1Ko 3:5-6   z 3:14 Ep 4:28